

В.Ц. Жидецький, С.В. Жидецький
Українська академія друкарства

НОРМАТИВНА БАЗА З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ПОЛІГРАФІЧНІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ ВИРШЕННЯ

В статті розглядаються актуальні питання щодо нормативної бази з питань охорони праці в поліграфічній галузі України.

The article deals with current issues regarding regulations on safety in the printing industry in Ukraine.

Постановка проблеми

Нормативна база з питань охорони праці відіграє важливу роль для будь-якої галузі та виду економічної діяльності, оскільки саме вона регламентує організаційні, технічні, санітарно-гігієнічні, лікувально-профілактичні та інші вимоги, які спрямовані на збереження працездатності, здоров'я, а іноді й життя людини під час її трудової діяльності. Якщо ця нормативна база відповідає сучасному стану відповідної галузі, то рівень травматизму, загальної та професійної захворюваності на підприємствах даної галузі, як правило є нижчим.

На сьогоднішній день нормативна база з питань охорони праці в поліграфічній галузі України не відповідає її сучасному стану, тому потребує вивчення, аналізу та визначення шляхів виправлення ситуації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання, пов'язані із даною проблематикою, висвітлені у працях І.М. Чижевського, Б.П. Кузьміна, О.В. Мельникова, групи науковців ПрАТ «Український науково-дослідний інститут поліграфічної промисловості ім. Т.Г. Шевченка» та інших.

Проведений попередній аналіз стану нормативних документів з питань охорони праці у поліграфічній галузі України дає підстави зробити висновок про те, що в них не враховані сучасні технології, устаткування, матеріали, які використовуються в процесі виготовлення поліграфічної продукції. Тому нормативна база з питань охорони праці галузі потребує суттєвих змін і оновлення.

Мета роботи

На основі аналізу сучасного стану нормативної бази з питань охорони праці в поліграфічній галузі України визначити основні напрямки щодо розроблення регламентної документації з безпеки праці для підприємств та організацій, що займаються поліграфічною діяльністю.

Виклад основного матеріалу

До нормативної бази з питань охорони праці в поліграфічній галузі України належать правила, норми, положення, інструкції та інші нормативні документи, обов'язкові до виконання. Вони призначені для регламентації вимог безпеки щодо виробничого середовища, трудового процесу, порядку ведення робіт, засобів захисту працюючих тощо.

Відповідно до ДК 009-96 «Державний класифікатор України: класифікатор видів економічної діяльності» поліграфічна діяльність належить до видавничої справи, якій присвоєно код 22 (за КВЕД). Станом на кінець 2010 року із загального списку нормативно-правових актів з питань охорони праці (НПАОП), що наведені у Державному реєстрі НПАОП для коду за КВЕД 22 «Видавнича справа», більше 90% стосується саме поліграфічної діяльності. У той же час, лише два з них розроблені і затверджені відносно недавно (1996 р. та 2007 р.). Решта 20 нормативних документів були розроблені ще 30-40 років тому. Частина з них стосується технологій, які вже майже не використовуються в поліграфії, як наприклад НПАОП 22.24-7.01-83 (ОСТ 29.12.1.003-83 «Производство полиграфическое. Процессы формные. Требования безопасности»).

Тому стан нормативної бази з питань охорони праці в поліграфічній галузі України може характеризуватися не тільки як незадовільний, а як катастрофічний. Невідповідність галузевої нормативної документації з питань охорони праці сучасному стану в поліграфії пов'язано з наступним:

1. За останні 20-30 років поліграфічна галузь зазнала суттєвих змін стосовно використовуваних технологічних процесів, устаткування, матеріалів.

2. Інтенсивне впровадження інформаційних технологій змінили функціональні зв'язки між видавництвами і друкарнями. Багато виробничих процесів щодо підготовки видання до друку, які раніше виконувалися у друкарні, тепер здійснюються у видавництві.

3. За майже повної відсутності функціонування вітчизняного галузевого машинобудування (виняток Київський завод поліграфічних машин) оновлення парку поліграфічного устаткування відбувається, в основному, за рахунок техніки закордонного виробництва. А наші нині чинні галузеві норми з питань охорони праці не адаптовані до аналогічних європейських та світових норм. Це в першу чергу стосується вимог щодо застосування блокувальних та запобіжних засобів, знаків та кольорів безпеки, засобів сигналізації та оповіщення, інформаційних знаків на кнопках пультів керування тощо.

4. Заходи та засоби захисту працюючих, передбачені у нині чинних нормативних документах з питань охорони праці, є малоефективними і застарілими.

5. Постійно розробляються та впроваджуються нові нормативно-правові акти з питань охорони праці загального призначення, однак вони можуть мати свої особливості щодо застосування у відповідних сферах економічної діяльності. Зараз вводяться вимоги щодо аудиту охорони праці на підприємстві, визначення ступеня ризику на всіх етапах виробничого процесу та на робочих місцях, створення ефективної системи управління охороною праці на підприємстві тощо.

Необхідно звернути увагу на те, що навіть найновіші галузеві нормативно-правові акти з питань охорони праці в основному орієнтовані на великі та

середні поліграфічні підприємства з повним виробничим циклом виготовлення друкованої продукції та наявністю відповідних спеціалізованих служб (охорони праці, головного технолога, енергетика, механіка тощо). Але за останні роки змінилася структура самих поліграфічних підприємств. Більше 90% з них належить до підприємств з недержавною формою власності. Значно зросла частка малих підприємств, на яких працює до 10 робітників. На сьогодні вони становлять приблизно 60% від загальної кількості поліграфічних підприємств. А організація виконання вимог охорони праці на великих, середніх і особливо малих поліграфічних підприємствах суттєво відрізняється. І це також необхідно враховувати під час розроблення нових нормативно-правових актів з питань охорони праці.

Аналізуючи нині чинні документи нормативної бази з питань охорони праці в поліграфічній галузі України можна констатувати, що в них не враховується значна частина несприятливих виробничих чинників, які присутні на сучасних робочих місцях та процесах поліграфічного виробництва, їх сумарна дія, інтенсивність та тривалість впливу на працюючого тощо.

Недостатньо враховано й той факт, що із впровадженням інформаційних технологій суттєво зросло навантаження на нервову систему, органи чуття, нервово-м'язовий апарат працівника. Проведені останнім часом дослідження виявили, що на комп'ютеризованих робочих місцях діє цілий комплекс фізичних, хімічних, психофізіологічних виробничих чинників, які створюють несприятливе тло, яке негативно впливає на здоров'я працівника. Згідно сучасних вимог з питань охорони праці працівники «комп'ютерних» професій зобов'язані щорічно проходити медичний огляд, їм надається щорічна додатково оплачувана відпустка та регламентовані перерви для відпочинку під час роботи. Однак ці та інші вимоги з охорони праці не враховані в нині чинних галузевих нормативних документах із даного питання.

Потребують також уточнення і змін питання щодо організації робочих місць, застосування сучасних засобів колективного та індивідуального захисту, організації лікувально-профілактичного харчування, обов'язкових попередніх та періодичних медичних оглядів, облаштування кімнат психофізіологічного розвантаження тощо.

Таким чином, для створення нормативної бази з питань охорони праці, яка б відповідала сучасному стану в поліграфічній галузі України необхідно вирішити наступне:

1. Проаналізувати нині чинні нормативно-правові акти з питань охорони праці в поліграфічній галузі України та сформулювати список тих, що потребують оновлення та заміни.

2. Визначити їх пріоритетність та терміни розроблення.

3. Створити робочу групу із науковців та виробничників для виконання вищезазначеного завдання.

4. По мірі необхідності переглядати та доповнювати галузеві нормативно-правові акти з питань охорони праці, узгоджуючи їх із нормативними актами загального призначення та тими, що діють у суміжних галузях (видавнича справа, книгорозповсюдження, целюлозно-паперова і хімічна промисловості тощо).

Висновок

Створення сучасної нормативної бази з питань охорони праці в поліграфічній галузі України дасть можливість зменшити важкість та напруженість праці, підвищити її продуктивність, знизити рівень загальної та професійної захворюваності, а також сприятиме збереженню працездатності та здоров'я працівників галузі.

1. Жидецький В. Ц. *Основи охорони праці: підручник* / В. Ц. Жидецький. – 4-те вид., перероб. і доп. – К: Знання, 2010. – 375 с. + компакт-диск.
2. Жидецький В. *Аналіз охорони праці у видавничо-поліграфічній галузі України* / В. Ц. Жидецький // *Поліграфія*. – 2006. – № 3. – С. 61-63.
3. Жидецький В. *Нормативні документи з питань охорони праці секретаря* / В. Ц. Жидецький // *Секретар-референт*. – 2006. – № 7. – С. 24-29.
4. Кузьмінов Б. П., Мельников О. В. *Охорона праці в поліграфічній промисловості: проблеми гігієни праці та виробничої санітарії* / Б. П. Кузьмінов, О. В. Мельников. – Львів: УАД, 2008. – 128 с.
5. *Державний реєстр нормативно-правових актів з охорони праці. Видання офіційне*. – Київ: Основа, 2008. – 240 с.
6. <http://www.dnopr.com.ua>